

הקשר בין איכות, בטיחות ומערכת לניהול הבטיחות

מאת ד"ר אמיר פרי

במהלך השנים האחרונות חלו שינויים מהותיים בעולם ובארץ בכל הנוגע להתפתחויות הטכנולוגיות, המדיניות ותפישת ההפעלה בארגונים מחד גיסא, ומאידך – הצורך בצמצום וחסכון במשאבים ("ניהול רזה"). מכאן עלה הצורך בהתייעלות ושיפור מתמיד בתחומי הייצור, בתחומי הבטחת האיכות וגם בתחום הבטיחות, הבריאות והגיהות בעבודה.

שינויים אלה יצרו פערים וחוסר התאמה בין הפעילויות הנדרשות לביצוע בתחום הבטיחות, בריאות העובדים, הגיהות והבטחת הבטיחות, לבין היכולת של ממונה יחיד על הבטיחות, הבריאות והגיהות בעבודה והגנת הסביבה לבצע פעילויות אלה.

בשנים האחרונות, הפכה פעילות הבטיחות הנדרשת ליישום על פי הדרישות התחקיות, כדוגמת עבודה בגובה, הדרכות עובדים בתחומי הבטיחות והגיהות הרלוונטיים לתחום עיסוקם, טיפול בחומרים מסוכנים, ניהול סיכונים וכדומה לחלק אינטגרלי מכלל תחומי העשייה, זאת תוך ביצוע פעילות ענפה למיסוד הבטיחות והגנת הסביבה על פי

הכותב הוא מרצה בכיר באוניברסיטת בן גוריון, הפקולטה להנדסה, היחידה לניהול והנדסת בטיחות. יו"ר אגודת מהנדסי הבטיחות בישראל ויועץ בתחומי מערכות לניהול בטיחות מערכתית (SMS), ניהול סיכונים ותחקור תאונות ואירועי כמעט תאונה

תקני איכות ובטיחות בינלאומיים (תקני ISO 9000, תקן ישראלי לניהול הבטיחות 18001, תקן ישראלי להגנת הסביבה 14001, תקן ישראלי לניהול סיכונים 5300 ותקן בינלאומי לניהול סיכונים 31000). לאור השינויים בסביבה הארגונית, הפערים והחולשות של מערך הבטיחות – על פי מבנהו ויכולותיו כיום – נוצר הצורך לבחון מחדש, להתאים ולעצב את מערך הבטיחות הזה.

הגישה המובילה כיום בעולם הבטיחות - ניהול בטיחות מערכתית SMS (Safety Management Systems)

הגדרת ה-SMS: גישה שיטתית לניהול הבטיחות באופן מערכתי (Safety Management Systems) הכוללת את המבנה הארגוני הנדרש (Organizational Structure) לביצוע התהליך, הגדרת "מי נושא באחריות הכוללת" (Accountability), מדיניות הבטיחות (Safety Policy) ונהלים נדרשים (Procedures).

מטרת ה-SMS: לספק גישה שיטתית לזיהוי גורמי סיכון, בקרת גורמי סיכון והבטחה שאמצעי הבקרה לגורמי הסיכון אכן יעילים.

גישת ה-SMS: מקבילה למערכת הבטחת האיכות, מאחר והיא מהווה הבטחת בטיחות, תוך דגש על ניהול הבטיחות, איכות ויעילות.

ארבעת המרכיבים של ה-SMS:

1. מדיניות הבטיחות SP (Safety Policy) – הכוללת: הגדרת מדיניות הבטיחות

על ידי ההנהלה הבכירה, הגדרת מדיניות הבטחת בטיחות ואיכות, תכנית בטיחות, מבנה ארגוני מתאים של מערך הבטיחות למימוש מדיניות הבטיחות, ציות לחוקים, נהלים ובקורות, מוכנות והערכות למצבי חירום, תיעוד והתעדה.

2. ניהול סיכונים בטיחותי SRM (Safety Risk Management) – הכולל: מערכת שיטתית לזיהוי גורמי סיכון, ניתוח גורמי הסיכון והגדרת אמצעי בקרה יעילים כדי שגורמי סיכון אלה יהיו גורמי סיכון קבילים (Acceptable Risks) על פי הגדרות הארגון.

3. הבטחת הבטיחות SA (Safety Assurance) – הכוללת: מערכת שיטתית שמטרתה לוודא כי אמצעי הבקרה שהוגדרו כדי להפוך את גורמי הסיכון שזוהו לגורמי סיכון קבילים אכן מיושמים, יעילים ומאפשרים המשכיות עסקית בסביבה משתנה. הבטחת הבטיחות כוללת: תהליכי בקרה, מערכת לאיסוף מידע בטיחותי, ניתוח מידע בטיחותי, פעולות מתקנות, סקר הנהלה ותהליכי שיפור מתמיד.

4. קידום הבטיחות SP (Safety Promotion) – הכולל: מערכת שיטתית לקידום הבטיחות כערך תרבותי ארגוני. קידום הבטיחות כולל: תרבות בטיחות ארגונית חיובית, תקשורת ארגונית בטיחותית לאורך ורוחב הארגון, מודעות וערנות ארגונית לבטיחות, הדרכה, תחקירים של אירועי בטיחות (Safety Lessons Learned).